

► Vijf maatregelen om de energiemarkt te versterken.

Silvio Erkens en Henri Bontenbal

In de huidige energiecrisis is duidelijk geworden dat de energiemarkt te vrij is gelaten de afgelopen jaren. In dit pamflet doen we 5 voorstellen om de energiemarkt beter te laten functioneren, in het belang van alle huishoudens in Nederland.

Mede door de oorlog in Oekraïne zijn de gas- en elektriciteitsprijzen heel fors gestegen en deze hoge prijzen worden zichtbaar in de energierekening van alle huishoudens en bedrijven. Maar in deze crisis zien we ook dat de energiemarkt op slot is gegaan en overstappen niet meer mogelijk is, behalve tegen torenhoge tarieven. Ook hebben we gezien dat huishoudens na het faillissement van hun energieleverancier terecht kwamen in dure contracten bij een andere leverancier. Deze huishoudens werden onvoldoende beschermd en werden de dupe.

We kennen de klachten van colporteurs die langs de deuren gaan en mensen op slinkse wijze overhalen over te stappen naar een andere leverancier, terwijl mensen dat eigenlijk liever niet willen. Bij faillissement blijken klanten ook hun voorschotbedragen kwijt te zijn. De websites van energieleveranciers zijn vaak nog niet duidelijk genoeg en de tarieven niet transparant. Nieuwe energieleveranciers kregen toegang tot de markt terwijl onduidelijk is welke aandeelhouders en organisaties daarachter zitten.

De flexibilisering van de energiemarkt is jarenlang gestimuleerd: huishoudens werd gestimuleerd om elk jaar over te stappen naar een andere energieleverancier en opnieuw een welkomstbonus te incasseren. Dit zorgde jarenlang voor lage energiekosten maar kwam ook met grote risico's, zoals we nu ondervinden.

Hoog tijd dus dat we de consumentenbescherming een centrale plek geven in de ordening van de energiemarkt. In een brief aan de Tweede Kamer heeft de minister voor klimaat en energie aangegeven het toezicht op energieleveranciers te willen gaan versterken. Verschillende opties zijn onderzocht en een aantal wordt door de minister opgepakt. In dit pamflet stellen we de volgende maatregelen voor.

1. Verplicht energieleveranciers weer een jaarcontract aan te bieden.

Op dit moment bieden energieleveranciers geen jaarcontracten meer aan, maar meestal alleen de zogenaamde modelcontracten. De tarieven in deze modelcontracten zijn heel hoog. De reden hiervoor is dat de energieleveranciers de financiële risico's die zij lopen, als risicopremie in het modelcontract meenemen. Wij stellen voor dat energieleveranciers weer verplicht een jaarcontract en contracten voor langere periodes (bijvoorbeeld 3 jaar) met vaste tarieven moeten aanbieden. Daar hoort dan wel bij dat de opzegvergoeding wordt aangepast aan de reële kosten die voortijdig vertrek van de klant naar een andere energieleverancier voor de huidige energieleverancier betekent. Huishoudens hebben in onzekere tijden behoefte aan zekerheid.

2. Onderwerp alle energieleveranciers aan een jaarlijkse stresstest.

Als energieleveranciers eenmaal een leveringsvergunning hebben, wordt nog maar beperkt toezicht gehouden op hun functioneren. De huidige energiecrisis laat zien dat de situatie in de energiemarkt in korte termijn flink kan veranderen. Energiebedrijven

die gezond leken, komen in de problemen omdat ze zich onvoldoende hebben voorbereid op zware tijden. Daarom stellen we voor dat alle energieleveranciers elk jaar een stresstest worden onderworpen waarin gekeken wordt naar de financiële en organisatorische degelijkheid. Zijn energieleveranciers robuust genoeg? Hebben ze zich voldoende voorbereid op tegenvallers? Hebben ze hun administratie op orde?

Deze maatregel moet onderdeel zijn van een strenger toezicht op de kwaliteit van de bedrijfsvoering van energieleveranciers. Het is relatief eenvoudig om een leveringsvergunning voor het leveren van energie aan consumenten te verkrijgen. De eisen die gesteld worden – bij de vergunningsaanvraag, maar ook gedurende de bedrijfsvoering – moeten verstevigd worden: de ACM moet ook inhoudelijk toetsen of de bedrijfsvoering op orde is. Denk aan adequate risicobeheersing en transparantie over aangegane contracten.

3. Schaf de welkomstbonus in haar huidige vorm af.

Huishoudens werden de afgelopen jaren gestimuleerd om vaak over te stappen en de welkomstbonus te incasseren. Het is sterk de vraag of huishoudens hiervan daadwerkelijk beter zijn geworden. Juist de huishoudens die steeds op zoek gingen naar de goedkoopste energieleverancier zijn immers op dit moment de klos. De welkomstbonus is nooit 'gratis', maar wordt altijd op een of andere manier terugverdiend. Wij pleiten ervoor om het energieleveranciers niet langer mogelijk te maken om nieuwe klanten te lokken met een welkomstbonus in haar huidige vorm, als een bedrag dat in één keer wordt uitgekeerd. De financiële prikkels moeten zodanig zijn dat het consumentengedrag dat daar het gevolg van is, daadwerkelijk leidt tot maatschappelijke winst. Het bieden van een korting op de tarieven wanneer huishoudens voor een langere tijd klant blijven, kan daarvan een vorm zijn en zou dus mogelijk moeten blijven. Ook is het denkbaar dat consumenten die overstappen korting krijgen op de aanschaf van duurzame producten.

4. Voorschotbedragen moeten na faillissement terug naar de klant.

Wanneer een energieleverancier failliet gaat, is de klant zijn of haar voorschotbedragen kwijt. Terwijl deze voorschotbedragen geleend zijn van de klant. Ook hier moeten we huishoudens beter beschermen. Voorschotbedragen moeten worden teruggegeven aan huishoudens als zij daar recht op hebben. Of laat deze meegenomen worden naar de nieuwe energieleverancier (zie punt 5). Onderzocht moet worden of het mogelijk is of de status van de consument in de wet kan worden aangepast, zodat de consument bij een faillissement als preferente schuldeiser wordt aangemerkt en dus niet meer achteraan in de rij van schuldeisers staat. Als dit niet mogelijk of wenselijk is, kan ook nagedacht worden over een fonds (een 'stropenpot'), eventueel gevuld door een bijdrage van alle energieleveranciers, dat gedupeerde consumenten hun voorschotbedragen uitkeert.

5. Laat bij faillissement een andere leverancier een bieding doen waarbij de contractvoorwaarden gerespecteerd blijven.

Het faillissement van Welkom Energie heeft laten zien dat de consumentenbescherming bij faillissement niet goed is geregeld. In het Verenigd Koninkrijk is dit beter geregeld: bij faillissement kunnen andere energieleveranciers een bieding doen op het klantenbestand van de leverancier die failliet is. De bestaande voorwaarden en tarieven blijven voor de klanten behouden. De nieuwe leverancier kan in de bieding ook een negatief bedrag bieden, als blijkt dat het overnemen van het klantenbestand geld kost. Dit systeem zorgt ervoor dat consumenten op deze manier goed beschermd worden en niet het slachtoffer worden van energieleveranciers die hun zaakjes niet op orde hebben.